

POLEMIKA
POLEMICA
POLEMIC

OPAZKE K ČLANKU BOŽA REPETA »VLOGA MILANA KUČANA V SLOVENSKI ZUNANJI POLITIKI«, ANNALES, SERIES HISTORIA ET SOCIOLOGIA, 2017, 27, 4, str. 743–754.

Članek, ki je nastal v okviru – s strani države financiranega – raziskovalnega projekta *Slovenski diplomati in zunanjepolitični vidiki osamosvajanja Republike Slovenije, 1980–1992*, vsebuje veliko napak in nejasnosti. To je posebej zaskrbljujoče, ker je to eden tistih projektov, ki leto za letom izrivajo iz razpisov in programov ARRS najmanj enakovredne, če ne bolj kvalificirane, vsekakor pa manj pristranske raziskovalne projekte o osamosvajanju in državnosti Republike Slovenije. Razlika je v tem, da gre v primeru Boža Repeta in njegovega portretiranca za posvečena in nedotakljiva politična sporočila, drugi raziskovalci pa svoje delo predstavljajo v posameznih knjigah in člankih, vendar za svoj račun.

Repe zbuja pozornost že z naslovom, saj med letoma 1980 in 1992 slovenska zunanja politika ni obstajala, če pa je obstajala, je obstajala v redkih prispevkih iz opozicijskih vrst, pri čemer imam v mislih *Novo revijo* in tiste njene avtorje, ki so se že pred osamosvojitvijo zavzemali za samostojno državo, ki bi ustvarjala svojo lastno zunanjo politiko iz Ljubljane, ne preko Beograda. Jugoslovanska zunanja politika je res vsebovala nekaj diplomatov in partijskih funkcionarjev slovenskega rodu, vendar je šlo za znano in neprijetno politiko neuvrčenosti, ki je Jugoslavijo povezovala z najmanj razvitimi, ideološko in vojaško hujškaskimi državami zunaj Evrope. Repetova odločitev, da postavi svojo raziskavo o »slovenskih diplomatih« v obdobje pred slovensko državnostjo (1980–1992), je povezana s kariero portretiranca Milana Kučana, ki je večino svojega političnega (in diplomatskega?) življenja preživel v jugoslovanskem kontekstu. Repe omenja, da so Kučana predlagali za jugoslovanskega zunanjega ministra, kar bi lahko kazalo na splošno (beograjsko? ljubljansko?) percepcijo portretirančeve zunanje politike; pri čemer piše, da je šlo za manever, s katerim naj bi Kučana izločili iz jugoslovanske politike. Takšen sklep je nerazumljiv, saj imenovanje za jugoslovanskega zunanjega ministra pač ne more pomeniti izločitve iz jugoslovanske politike. Repe ne pove, kdo je Kučana predlagal za zunanjega ministra in kdo je temu predlogu nasprotoval.

Na začetku teh (polemičnih) opazk moram seveda povedati, da spoštujem in pozitivno ocenjujem prispevek nekdanjega predsednika Kučana pri osamosvajanju Slovenije. Vendar je bil Milan Kučan – pač v skladu z zakonodajo in politično realnostjo – pred-

vsem glasnik in razlagalec zunanje politike, ki jo je oblikovala vlada oz. njena koalicija, ki se je imenovala Demos. Repe nekoliko pretirava, ko postavlja Kučana za glavnega junaka Brionske deklaracije in začetnika slovenske diplomacije, ki se je zares začela na Brionih. Poleg Kučana je slovenska delegacija po sklepu vodstva osamosvojitve (oz. razširjenega predsedstva) vsebovala vsaj še tri glavne junake: člana predsedstva SFRJ Janeza Drnovška, predsednika parlamenta Franceta Bučarja in predsednika vlade Lojzeta Peterleta. Kučan je na pogajanjih zastopal splošno znano stališče Slovenije, da se ne mislimo odpovedati političnim oz. vojaškim dosežkom, ampak da smo pred nadaljnimi koraki pripravljeni čakati tri mesece. Pomembnejšo vlogo od Kučana je imel Drnovšek, ki se je v ozadju Brionov pogajal z Borisavom Jovičem o umiku JLA iz Slovenije. Kučan je bolj kot na Brionih blestel pred Brioni, na dveh sestankih z evropsko trojko v Zagrebu. Na Brionih navzoči pisec teh vrstic je k odločanju slovenske delegacije, ki se je v nekem trenutku že poslavljal od osamosvojitvenega podjetja, prispeval spodbudno stališče, da se je mogoče o seznamu štirih pogojev – kljub prvotnemu izsiljevanju Hansa van den Broeka – vendar še pogajati.

Nerodno napako je Repe zagrešil pri zgodbi o *slovenskem nasledstvu Osimskih sporazumov*. O njih ni odločal – kot piše Repe – socialistični zunanji minister v Andreottijevi vladi Gianni de Michelis, čigar mandat se je nehal 28. junija 1992, ampak diplomati v Farnesini v času menjave Vicenza Scottija z Emiliom Colombom (28. julij – 1. avgust 1992). Italija je veljavnost Osimskih sporazumov potrdila 31. julija 1992, vendar ne v parlamentu – kot napačno piše

Slika 1: Brioni, 7. julija 1991. Pogovori predstavnikov s strani JLA napadene Slovenije z jugoslovanskimi in evropskimi kolegi. Za mizo sedijo od leve proti desni: Dimitrij Rupel, France Bučar, Lojze Peterle, Milan Kučan in Janez Drnovšek (Foto: Joco Žnidaršič, Fotodokumentacija: osebni arhiv Dimitrija Rupla).

Slika 2: ZDA, Ovalna soba, november 1998. Obisk slovenskih predstavnikov v Beli hiši: stojijo od leve proti desni: Dimitrij Rupel, Boris Frlec, Janez Drnovšek, William Jefferson Clinton, Madeleine Jana Korbel Albright, Sandy Berger, svetovalec za nacionalno varnost (Fotodokumentacija: osebni arhiv Dimitrija Rupla).

Repe – ampak z izmenjavo diplomatskih not. Postopek je vodil naš veleposlanik Marko Kosin.¹

Najresnejši problem Repetovega članka je njegova obravnava slovensko-hrvaških odnosov oz. pogajanj o državni meji. Repe navaja Kučanovo izjavo iz leta 2010, da je »skico tistega, kar je bilo kasneje vsebina in rešitev tako imenovanega sporazuma Drnovšek-Račan« v Kučanovi navzočnosti leta 1996 »izrisal« Iztok Simoniti, nakar naj bi bila »skica« ležala v predalu pri Drnovšku štiri leta. Drži, da se je z vprašanji državne meje ukvarjal tudi Iztok Simoniti, vendar je njegovo ukvarjanje propadlo na sestanku med Drnovškom in Valentićem v Mariboru leta 1995. Tuđman – kot je to nekoč slikovito opisal Borut Šuklje - sploh ni želel rešitve problema. Po Tuđmanovi smrti je pobudo za sporazumevanje s Hrvaško dal Drnovšek, s katerim sva dolgo in resno razpravljala o različnih rešitvah, nazadnje je prišel s pomočjo Janeza Kocijančiča signal iz Zagreba, v MZZ pa smo angažirali dr. Miha Pogačnika. O predlaganem načrtu z dimnikom in o meji ob Dragonji sta se zadnjo noč po telefonu dogovarjala Drnovšek in Račan. Da bi do osnovnega dogovora, iz katerega bi nastal sporazum Drnovšek-Račan, prišlo med Kučanom in Tuđmanom, ni res. Res pa je, da sta se pisec

teh vrstic in novi hrvaški predsednik Mesić leta 2000 na neki vožnji od slovensko-hrvaške meje do Planice strinjala, da Slovenija potrebuje teritorialni dostop do odprtega morja, Hrvaška pa mejo z Italijo (t.i. eksklava). Menda zato, da bi mejila na državo, ki je članica EU in Nata.

V zvezi z Natom bi morali pojasniti tudi Kučanovo kritiko »vojaškega posega v Srbiji« oz. bombardiranja Beograda leta 1999. Naj poskusim sam: bombardiranje je sledilo eksodusu Albancev s Kosova in srbsko-ruskeemu spodkopavanju mirovnega procesa v Rambouilletu. Ta poseg, ki ga slovenska diplomacija v nasprotju s Kučanom ni kritizirala, je pripeljal do konca Miloševićevega režima in jugoslovanske krize.

Piscu teh vrstic je bil do branja Repetovega članka neznan avtorjev oz. Roterjev podatek, da bi se bil Kučan (v času pred mednarodnim priznanjem?) »nekajkrat srečal s šefom Cie«. Če se je srečal v času, ko sem bil minister (to pa je bilo do leta 1993), bi to najbrž vedel, če pa mi tega niso povedali, bi bil to nekakšen škandal. Posebej me je začudilo Repetovo seštevanje obiskov, ki naj bi jih bili Kučanu »vrnili« šefi držav. Bill Clinton recimo ni vrnil obiska Kučanu, ampak Drnovšku, ki je bil v Beli hiši novembra 1998, pozneje pa še večkrat, običajno v družbi spodaj podpisane.

Neuslišani poziv osmih nekdanjih sarajevskih županov leta 2005, naj Kučan postane novi predstavnik mednarodne skupnosti v BiH namesto Paddyja Ashdowna, za Repetovo zgodbo o slovenski diplomaciji ne pomeni veliko. Negativni odločitvi seveda niso botrovale domnevne mednarodne izkušnje portretiranja, s katerimi svoj članek poantira Repe, ampak nasprotno, pomanjkanje zaupanja mednarodne skupnosti v Kučanove diplomatske kompetence. Neuslišanih pobud je bilo pri Kučanu (pa še pri marsikomu, tudi pri piscu teh vrstic) še več. Kot je razvidno iz Repetovega članka, niso nikamor prišla srečanja srednjeevropskih predsednikov. Nezanimiva so postala, ko sta odšla Havel in Wałęsa, s katerim se Kučan ni mogel dobro razumeti.

Pomemben prispevek Milana Kučana k slovenski diplomaciji, pri katerem je bil navzoč pisec teh vrstic, pa je bil njegov sestanek s francoskim predsednikom Mitterandom, ki ga je pomagal organizirati veliki slovenski slikar Zoran Mušič. Slovenski predsednik je prepričljivo branil slovensko politiko pri francoskem ljubitelju Srbov. Repe bi moral pri tem omeniti, da Mitterand Kučanu obiska ni nikoli »vnil«, razložil pa bi lahko tudi, zakaj je bilo tako.

Dimitrij Rupel

¹ Kaže, da Božo Repe ne pozna moje knjige *Železo in žamet* (2017), kjer o zadevi pišem na straneh 100 in 200.